

Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Olgusunu Anlamak: Samsun Üzerine Bir İnceleme

Aslı YÖNTEN¹

Çiğdem ŞİMŞEK²

Özet

Küreselleşmenin etkisiyle kamu hizmetleri faaliyetlerine ilişkin olarak merkezi ve yerel düzeyde dönüşümler yaşanmaktadır. 1980 öncesinde kamu hizmeti toplumsal eşitsizliğin önlenmesinde bir araç olarak görülürken, 1980 sonrası neo-liberal politikalarla birlikte kamu hizmeti alanında özelleştirmeler meydana gelmiş bu durum da vatandaşın hizmetin bedelini ödemesi koşuluyla hizmetten yararlanabilmesi sonucunu doğurmuştur. Toplumda refahın sağlanması için sağlık, eğitim, konut, istihdam gibi alanlardaki çeşitli toplumsal sorunlara ilişkin uygulanan kamu hizmetlerini kapsayan sosyal politika konuları aslında sadece bireyleri değil, ortaya çıkardığı sonuçlar itibarıyla tüm toplumu etkilemektedir. Günümüzde belediyelerin sosyal politika alanında rollerinin olduğu toplumcu belediyecilik ve sosyal belediyecilik gibi kavramlar gündemdedir. Ancak toplumcu belediyecilik yaklaşımı ile sosyal belediyecilik yaklaşımı birbirinden farklı kavramlardır. Her iki yaklaşım da belediyelerin yerel düzeyde sosyal politikalara katılımını öngörürken, toplumcu belediyecilik yetki ve kaynakların halk yararına toplum için kullanılmasına, sosyal belediyecilik ise kent içinde dezavantajlı gruplara sosyal yardımlar yaparak yerel refahın artırılmasına katkı yapmayı amaçlamaktadır. Türkiye'de 1980 sonrası birçok sosyal hizmet, belediyelere devredilmeye başlanmıştır. Belediyelerin sosyal yardımlara ağırlık vererek yerel refahı sağlama çabalarına 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun bazı maddeleri de hukuki bir alt yapı oluşturmuştur.

Çalışmada öncelikle belediyelerin sosyal politika alanındaki rolleri ortaya konularak sosyal belediyecilik ve toplumcu belediyecilik kavramları tanımlanacaktır. Çalışmada ayrıca, Türkiye'de belediyelerin sosyal politika alanındaki rolleri, sosyal belediyecilik ve toplumcu belediyecilik kavramları etrafında tartışılarak, Samsun ilindeki belediyeler üzerine değerlendirmeler yapılacaktır. Çalışma yerli ve yabancı literatür taramasına dayanmaktadır. Ayrıca Samsun ilindeki belediyelerin ilgili birimlerin yetkilileriyle derinlemesine mülakat yapılması planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Sosyal Politika, Sosyal Belediyecilik, Toplumcu Belediyecilik, Samsun*

---

¹ Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Samsun, Türkiye, yonten.asli@hotmail.com

² Araş. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Samsun, Türkiye, simsekciğdem@hotmail.com

Understanding Social Municipality Fact In Turkey: A Study On Samsun

Abstract

With the impacts of globalization, the public sphere has transformed and depending on this transformation some changes have begun to appear in the modes of public service provision both at local and central level. While public service has seemed as a tool to prevent the social inequalities before 1980's, this trend has changed dramatically afterwards. Because of the neoliberal policies since 1980's, privatization has become a mainstream policy option, and thus citizens have begun to utilize public services on condition that he/ she can afford the cost of those services. Social policies which include public services such as health, education, dwelling, employment affect not only the individuals but also the society as a whole. Nowadays, the concepts of "socialist municipality" and "social municipality" are commonly used to refer that municipalities have roles in the area of social policies. However, these two concepts are different from one another in some respects. Although two of them emphasize the participation of municipalities to social policies at local level; they differ in the aspect that while "socialist municipality" refers to the usage of authority and resources for the benefit of public, "social municipality" aims to increase local prosperity through social aids to the disadvantaged groups. In Turkey, after 1980's, a great number of social services have begun to be delivered to the municipalities and the Law No. 5393 on Municipality and Law No. 5216 on Metropolitan Municipality are the main legal bases for the efforts of them to ensure local prosperity through social aids.

In this study, firstly, the concepts of "social municipality" and "socialist municipality" will be defined by introducing the roles of municipalities at social policy arena. Secondly, the roles of Turkish municipalities at social policy process will be discussed around the concepts of "social municipality" and "socialist municipality". Lastly, there will be evaluations on the municipalities in Samsun. This study is based on local and foreign literature along with interviews conducted with municipal authorities in Samsun.

Keywords: Social Policy, Social Municipality, Socialist Municipality, Samsun

Giriş

Toplumda refahın sağlanmasına yönelik uygulanan kamu hizmetlerini kapsayan sosyal politika konuları aslında sadece bireyleri değil, ortaya çıkardığı sonuçlar itibariyle tüm toplumu etkilemektedir. 1980 öncesinde kamu hizmeti toplumsal eşitsizliğin önlenmesinde bir araç olarak görülmüştür. Sosyal devlet, vatandaşların sosyal durumlarıyla, refahlarıyla ilgilenen, onlara asgari bir yaşam düzeyi sağlamayı ödev bilen devlettir. 1980 sonrası neo-liberal politikalarla birlikte sosyal devlet anlayışı değişime uğrayarak, kamu hizmetlerinde daralmalar meydana gelmiştir. Günümüzde belediyelerin sosyal politika alanında rollerinin olduğu toplumcu belediyeçilik ve sosyal belediyeçilik gibi kavramlar gündemdedir.

Çalışmanın ilk bölümünde belediyelerin sosyal politika alanındaki rolleri ortaya konulmuştur. İkinci bölümde, sosyal belediyeçilik ve toplumcu belediyeçilik kavramları tanımlanmıştır. Çalışmada ayrıca, Türkiye’de belediyelerin sosyal politika alanındaki rolleri, sosyal belediyeçilik ve toplumcu belediyeçilik kavramları etrafında tartışılarak, Samsun Büyükşehir Belediyesi’nin sosyal politika alanındaki rolü, yapılan mülakatlar da göz önüne alınarak değerlendirilmiştir.

1. Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Rollerini

Başlangıçta devlet iç ve dış güvenliğin sağlanmasına yönelik klasik kamu hizmetlerini yerine getirirken, zaman içinde ulaşım, eğitim, sağlık, sosyal konut, çevre koruma gibi diğer sosyo-kültürel ve ekonomik nitelikli hizmetleri de yüklenmeye başlamıştır (Toprak, 2010: 1). 1970’lerde meydana gelen ekonomik kriz, siyasi ve iktisadi alanlarda önemli değişiklikler getirerek refah devletin yeniden yapılandırılması, sosyal politikaların niteliği gibi konuların tartışılmasını gündeme getirmiştir. Avrupa refah devleti anlayışında devlet sosyal politikaları belirleyen ve denetleyen mekanizma olma dışında bu politikaları bizzat uygulayan bir işleve de sahiptir (Şenkal&Sarıipek, 2007: 148). Sosyal devlet tanımı bazı yazarlara göre refah devletiyle aynı şeyi ifade ederken, bazı yazarlara göre her sosyal devlet refah devleti değildir. Sosyal devlet, vatandaşların sosyal durumlarıyla, refahlarıyla ilgilenen, onlara asgari bir yaşam düzeyi sağlamayı ödev bilen, vatandaşlarının ekonomik ve sosyal haklardan (sosyal güvenlik, sendika, toplu sözleşme ve grev, asgari ücret, eğitim insan hakları, işçi hakları ve sağlık

hakları gibi) yararlanmaları için gerekli önlemleri alan devlet diye tanımlanabilir (Erdal, 2012: 16).

Sosyal politika kavramının ortaya çıkışı ondokuzuncu yüzyılda gerçekleşen ekonomik ve sosyal gelişmelerin bir sonucudur. Genel olarak sosyal politika dar ve geniş anlamda iki türlü tanımlanabilir. Dar anlamda sosyal politika sanayileşmenin doğurduğu sosyal problemleri çözme amaçlı geliştirilen kamu politikalarının toplamı olarak tanımlanmaktadır. Geniş anlamda sosyal politika ise, “genelde toplumun değişik sosyal kesimlerinde ortaya çıkan muhtelif sosyal sorunları ortadan kaldırmayı amaçlayan herkesin sosyal refahını temin etmeyi ve yaygınlaştırmayı hedefleyen önlemlerin ve uygulamaların bütünüdür” şeklinde tanımlanmaktadır (Özdemir, 2007: 15).

Yerel yönetimler, halka en yakın yönetim birimleridir. Belediyeler de, kent yönetiminde en etkin yerel yönetim birimleridir. Mevcut yapılanma içerisinde belediyelerle ilgili iki yasa bulunmaktadır. 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu, 2005 yılında yeniden düzenlenerek yerini 5393 sayılı Belediye Kanuna bırakmıştır. 1984 tarihli 3030 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu da 2004 yılında yerini 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na bırakmıştır. Her iki kanuna da bakıldığında belediyelerin imar, alt yapı ve ulaşım olmak üzere üç temel görevi vardır (Öztekin, 2010: 356-357). Belediyelerin yerel halka sunduğu hizmetler, ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Toplumsal refah devleti anlayışının geliştiği dönemde, önceleri belediyelerce görülmekte olan kimi hizmetler devlet üzerine alınmıştır. Öte yandan kamu hizmetlerindeki artış ve çeşitlenme ile belediyelerin payına düşen hizmetlerin sayısında da artış olmuştur (Keleş, 2010: 265). 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile belediyelerin sosyal yaşam içinde aktif hale gelmelerini sağlamaya yönelik olan sosyal belediyecilik kapsamında yapılabilecek hizmetler genel olarak şöyle özetlenebilir. Kimsesizlerin, evsizlerin, sokak çocuklarının ve muhtaç kadınların barınma ihtiyaçlarını karşılamak, öksüzlere çocuk yuvaları ve kreşler yapmak, yaşlılara huzurevleri tesis etmek, sağlık merkezleri, sağlık ocakları, gezici sağlık otobüsleri, ön tanı merkezleri açmak, hastaneler civarında hasta yakınları için misafirhaneler oluşturmak, kültür, sanat ve spor tesisleri açmak, tiyatro, sinema, kütüphane ve kültür merkezlerini mahallelere kadar yaygınlaştırmak, fakir, muhtaç ve yaşam mücadelesi veren kesimlere yönelik aş evleri ve imarethaneler kurmak, özürülüler için ulaşım, eğitim ve sosyo-kültürel ortamlarda kolaylık sağlayıcı tedbirler almak, beceri ve meslek edindirme kursları açmak, park-bahçeler ve piknik alanlarını

yaygınlaştırmak, doğal dengeyi koruyan ve çevresel şartları düzenlenmiş ucuz konut alanları üretmek, iş kuracak kadın ve gençlere yönelik rehberlik hizmetleri yapmak, onlara makine ve ekipman desteği sağlamak, tanzim satış mağazaları ve ekmek fabrikaları kurmak gıda, kömür, ilaç, kırtasiye malzemesi yardımı yapmak, toplumsal gruplar, sivil toplum kuruluşları ve kitle örgütlerine rehberlik etmek, onlarla dayanışma ve yardımlaşmayı geliştirmek ve gençlerin, engellilerin ve kadınların toplumsallaşmalarını sağlayacak merkezler açmaktır (Adıyaman&Demirel, 2011: 117).

2. Değişen Kamu Hizmeti Anlayışı ve Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler, genel ifadeyle, “belirli bir coğrafi alanda (kent, köy, il, vb.) yaşayan yerel topluluğun bireyelerine, bir arada yaşamak nedeniyle kendilerini en çok ilgilendiren konularda hizmet üretmek amacı ile kurulan, karar organları (kimi durumlarda yürütme organları) yerel toplulukça seçilerek göreve getirilen, yasalarla belirlenmiş görevlere ve yetkilere, özel gelirlere, bütçeye ve personele sahip, merkezi yönetimle olan ilişkilerinde yönetsel özerklikten yararlanan kamu tüzelkişileri” şeklinde tanımlanmaktadır (TODAIÉ, 1992: 1).

1980’ler itibariyle Türkiye’de etkisini göstermeye başlayan liberal ekonomi politikaları ve bu politikaların yayılma ve yeniden üretim aracı olarak küreselleşme olgusu, kamu yönetimi alanına da sirayet ederek hem merkezi ve yerel örgütlenme tanım ve biçimlerinde hem de bu kademelerce üretilen hizmetin kapsam ve niteliğinde bir takım değişimlere yol açmıştır.

Bu bölümde yerelde kamu hizmeti anlayışında meydana gelmiş ve günümüzde de sürmekte olan söz konusu değişimin ortaya konulması amacıyla neo liberal politikaların yerel alandaki yansıması olan “Sosyal Belediyecilik” kavramı üzerinde durulacaktır. Ancak öncesinde, bu kavramın tam karşıtı olan ve 1970’li yıllarda hüküm süren “Toplumcu Belediyecilik” kavramına değinmek, yerelde kamu hizmeti anlayışında meydana gelen söz konusu dönüşümün tam anlamıyla anlaşılabilmesine katkı sağlayacaktır.

2.1. Toplumcu Belediyecilik

1950’li yıllar itibariyle uygulamaya konulan ekonomik büyüme ve sanayileşmeye yönelik politikalar Türkiye’de bir sanayi kenti oluşumunu ortaya çıkartmış, bu da kırdan kente göçü tetiklemiştir. Kentlerdeki altyapı yetersizliği kırdan göçen nüfusun kendi

konut ihtiyacını kent çeperinde hazine veya özel araziler üzerine gecekondular inşa ederek karşılamasına yol açmıştır. Hızlı ve kontrolsüz kentleşme böylece, kentsel yaşama ilişkin sorunların giderek içinden çıkılmaz bir hal alması ile sonuçlanmıştır. Bu dönemde yerel yönetimler kentleşme sorunlarına duyarlılık göstermeye ve çözüm arayışında giderek artan düzeyde rol almaya başlamıştır (Ataöv&Osmay, 2007: 62). Özellikle de 1970'li yıllarda yoksulluk, gelir eşitsizliği gibi gün geçtikçe olumsuzlaşan ekonomik faktörler karşısında halkın kendilerine en yakın birim olan yerel yönetimleri sorunların çözümünde sorumlu tayin etmeleri ve dönemin merkezi hükümeti ile belediye başkanlarının farklı partilerden olmasıyla merkezden yerele aktarılan kaynaklarda kesintiler yaşanması gibi siyasi nedenler belediyelerin kendi bölgelerinde daha da etkin olmalarını zorunlu kılmıştır (Öztürk&Gül, 2012: 382). İşte toplumcu belediyecilik Türkiye'de genel hatlarıyla böyle bir ekonomik ve siyasal ortamın içine doğmuştur.

“Kapitalizmin çok boyutlu krizinin yarattığı tahribata karşı halkı koruyan ve insanın iyi kötü yaşadığı değil üretken, sağlıklı ve mutlu yaşayacağı kenti yaratan belediye” şeklinde ifade edilen toplumcu belediyeciliğin ilkeleri ise şu şekilde sıralanmaktadır (YAYED, 2014: 686-728):

- Yeniden belediyeleştirme
- Toplumsal eşitlik
- Dayanışma
- Demokratik yönetim
- Üretici ve paylaşımcı belediyecilik
- Planlamacılık ve kalkınma
- Ortak yaşam kültürü ve kentlilik bilinci
- Nitelikli hizmet-üretken emek-nitelikli çalışma koşulları
- Doğal ve tarihi çevrenin korunması
- Gelişmeye açık olmak
- Herkesi görmek
- Tüketiciyi koruma
- Toplumsal cinsiyet eşitliği
- Kültür ve sanatı desteklemek

Bu ilkeler gözden geçirildiğinde toplumcu belediyecilikle ilgili genel olarak şunları söylemek mümkündür: Toplumcu belediyecilik insanı ve doğayı koruyarak kamu

hizmetlerini geliştirmeyi, kamu malı üretimini piyasaya terk etmemeyi ve piyasalaştırılan hizmeti geri almayı hedeflemektedir. Kamu erkini ve yetkisini piyasayı denetleme ve sınırlandırma amacıyla kullanan toplumcu belediyenin başlıca aracı planlama; gerekçesi ise toplumun ortak çıkarları ve toplumsal yarardır. Bu kapsamda toplumcu belediyeciliğe göre piyasa işleyişi toplum aleyhine olamaz; piyasanın kamuyu eritmesine izin verilemez. Toplumcu belediye, ayrıca, halkın yönetime ve karar alma sürecine katılımını sağlayacak araçları geliştirir ve halkın iktidarını amaçlar. Bu anlayışta “belediye”, kamunun toplum yararına çalışmasını talep eden örgütlü halkın yerel iktidarındır. Dayanışmayı en önemli ilkelerinden biri olarak gören toplumcu belediye kent dayanışmasının yerel kamusal dayanağını temsil etmektedir. Dayanışmayı sağlayacak en önemli araç ise kenti ağ gibi ören yaygın kooperatif örgütlenmeleridir. Kentli dayanışmasına rehberlik eden toplumcu belediye kent içinde yoksulluğun yönetilmesi değil, yoksulluğun ortadan kaldırılması doğrultusunda hareket eder (YAYED, 2014: 724).

Türkiye’de ilk kez 1973 yerel seçimlerinde gündeme gelen ve 1980 askeri darbesi ile kesintiye uğrayan toplumcu belediyecilik anlayışının varlık gösterdiği kentlerde planlı gelişme sağlanmış, çevre kirliliğinin önlenmesi kapsamında etkin ve kalıcı önlemler alınmış, halka yönelik üretim temelinde üretim disipline edilmiş, rantlar halk yararına kullanılmış, üretim ve tüketim denetlenerek, diğer komşu belediyelerle işbirliği içinde ortaklaşa pazarlama olanakları gerçekleştirilmiştir. Bunlara ek olarak ulaşım kolaylıklarından yararlanma hususunda halka eşitlik sağlanmış; kamu iktisadi kuruluşlarının, satış bayii ve acenteliklerinin belediyelere devri ile tüketim mallarının halka ulaşmasında eşitlik ve kolaylık getirilmiştir (Güler, 2013: 155).

Toplumcu belediyecilik, Türkiye’deki kısa süreli örneğinin de gösterdiği üzere, kamu hizmetinin halk için ve halkla birlikte verimli bir şekilde yürütülebileceğini göstermesi ve bir alternatif olarak günümüz yerel hizmet koşullarının değerlendirilmesine yönelik karşılaştırmalı analize imkan sunması bakımından önem taşımaktadır.

2.2. Sosyal Belediyecilik

1982 Anayasasının 2’nci maddesine göre “Türkiye Cumhuriyeti.....sosyal bir hukuk Devletidir.” Sosyal devlet Anayasa Mahkemesinin 16-27 Eylül 1967 tarih ve

K.1967/29 sayılı kararında “...ferdin huzur ve refahını gerçekleştiren ve teminat altına alan, kişi ve toplum arasında denge kuran, emek ve sermaye ilişkilerini dengeli olarak düzenleyen, özel teşebbüsün güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayan, çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için sosyal, iktisadî ve malî tedbirler alarak çalışanları koruyan, işsizliği önleyici ve millî gelirin adalete uygun biçimde dağılmasını sağlayıcı tedbirler alan adaletli bir hukuk düzeni kuran ve bunu devam ettirmeye kendini yükümlü sayan, hukuka bağlı kararlılık içinde ve gerçekçi bir özgürlük rejimini uygulayan devlet demektir” şeklinde tanımlamıştır.

Yeni liberal ideoloji ve uygulamalar ile küreselleşme sonucu hem gelişmiş batı ülkelerinde hem de Türkiye’de sosyal devlet ve sosyal haklar önemli ölçüde gücünü yitirirken; piyasa ve işletmecilik ilkelerine göre çalışan, özel sektörün önünü açan, gücünü ve sorumluluklarını sivil toplum ve yerel yönetimlerle paylaşan, düzenleyici, küçük ama “etkin” ve daha rekabetçi bir devlet anlayışı ön plana çıkmaya başlamıştır (Öztürk&Gül, 2012: 377). İşte yeni liberal ideoloji ile merkez ve yerel yönetim arasında yeniden kurulan ilişki sosyal belediyecilik kavramını gündeme getirmiştir.

Sosyal belediyecilik kısaca, “sunduğu sosyal nitelikli mal ve hizmetlerle hemşerilere daha iyi bir hayat standardı sunmayı hedefleyen ve onların bütçesine sosyal adalet sağlayıcı biçimde katkı yapan” belediyeciliği ifade etmektedir. Bu kapsamda belediyelerin ortaya koydukları sosyal politikalar ve uygulamalarla bir yandan kent halkının refah, huzur ve esenliğini artırarak sosyal barışı, adaleti ve toplumdaki dengeyi sağlaması, bir yandan da yerel ölçekte sosyal kalkınmayı gerçekleştirmeleri öngörülmektedir (Aygen, 2014: 174). Dolayısıyla, sosyal belediyecilik, belediyeye, bulunduğu mahallin fiziki yapısına dair hizmetlerin yanında sosyal alanlarda da planlama ve düzenleme işlevi yükleyen bir anlayıştır ve bu anlayışta belediyenin, kültür, sağlık, eğitim, turizm, kentleşme, konut, sosyal yardımlaşma ve dayanışma gibi birçok sosyal faaliyeti yerine getirmeleri beklenmektedir (Adıyaman&Demirel, 2011: 117).

Sosyal belediyeciliği anlayabilmek, sosyal devletin aşınması ile yeni bir kılığa bürünen merkez-yerel ilişkisini doğru okuyabilmeyi gerekli kılmaktadır. Bu da, yerel yönetimin de tıpkı merkezi yönetim gibi egemen çıkarların eklemelenmesi ile oluşan bir konsensüsün ürünü olup olmadığı ve salt birtakım kentsel hizmetleri üreten kurum mu yoksa aksine kamusal alanı şekillendiren, gündelik hayatın yeniden üretimini düzenleyen güçlü bir aktör mü olduğunun sorgulanması ihtiyacını beraberinde getirmektedir. Türkiye üzerine bir değerlendirme yapıldığında, ülkedeki mevcut ikili

yapıdaki idari mekanizmanın, yani bir yanda seçimle gelen belediye başkanı ve meclisi varken diğer yanda merkezi yönetimce atanmış vali ya da kaymakamın varlığının, yerel yönetimlerin merkezden bağımsız güçlü bir aktör olması önünde önemli bir engel teşkil ettiği sonucuna varılmaktadır (Çavuşoğlu&Yalçınan, 2010: 2). Yani yerel yönetimler bu yeni ilişkide ancak yeni liberal ekonomi ile şekillenen devletin yereldeki bir yansıması olabilmektedir.

Bu kapsamda 1980-öncesi devlet uygulamaları ile 1980-sonrası sosyal belediyecilik uygulamaları arasındaki temel farklılık, sosyal belediyeciliğin gereklerinin yerine getirilmesinde özel sektörden hizmet satın alma yolunun açılmış olmasıdır. Yani yeni düzende hizmetin niteliği sosyaldır ancak bizzat devlet eliyle yapılma zorunluluğu ortadan kalkmıştır (Özgökçeler & Bıçkı, 2012: 39). Böylece sosyal belediyecilik anlayışı bir nevi ulusal düzeyde yaşanan sosyal devletin küçültülmesi ve piyasalaştırılmasının yerelden desteklenmesi anlamına gelmekte ve son yıllarda merkezi yönetimin temel sosyal sorumluluklarından ve sosyal haklardan kaçmak için kullandığı bir araç olarak ifadesini bulmaktadır (Öztürk & Gül, 2012: 381). Bu da yerel yönetimlerin üreten ve kaynak yaratan niteliğinden uzaklaşarak, piyasacı ve rekabetçi yöntemlerle hizmetleri satın alan ya da sivil toplum kuruluşlarına sunduran, halkın “müşteri” olarak değerlendirildiği ve karın kamu yararının üstünde tutulduğu bir anlayışın gerek yerelde gerekse de ulusal düzeyde yeniden üretimine olanak vermektedir.

3. Samsun Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Politika Alanındaki Deneyimleri

Samsun ili Karadeniz sahil şeridinin orta bölümünde yer almaktadır. Samsun Büyükşehir Belediyesi, 2 Eylül 1993 tarihinde kabul edilen “Yedi İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile kurulmuştur (resmigazete.gov.tr). Türkiye İstatistik Kurumu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2014 verilerine göre Samsun’da, büyükşehir belediyeleri ve bağlı belediyelerin toplam nüfusu 1.269.989’tur (samsun.gov.tr). Samsun Büyükşehir Belediyesi, sosyal hizmetlere ilişkin çalışmalarını Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı aracılığıyla yürütmektedir. Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı’nın misyonu “İlgili kanunlar ve yönetmelikler çerçevesinde şehrin kültürel ve sanatsal hayatına canlılık kazandırmak, güzel sanatların bütün dallarında eğitim vermek, kültür etkinlikleri ile Türkiye’de örnek bir kent olmak, sosyal hizmet alanındaki sorumluluklarını toplumun bütün kesimlerinin ihtiyaçlarını

şeffaf ve eşit şekilde karşılayacak bir anlayışla halkımıza sunmaktır” olarak belirtilmiştir. Ayrıca “kültürel ve sanatsal etkinlikleri sürekli kılan, sosyal hizmet anlayışını Samsun’da nefes alan ve ihtiyacı olan bütün bireylerin dertlerine derman olan ve herkesin sağlıklı, mutlu ve huzurlu olduğu yaşanmaktan zevk alınan bir kent olmak” daire başkanlığının vizyonu arasında yer almaktadır. Kültür ve Sosyal İşler Şube Müdürlüğü, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Şube Müdürlüğü, Huzurevi ve Engelli Hizmetleri Şube Müdürlüğü, Turizm ve Tanıtım Şube Müdürlüğü, Turizm ve Tanıtım Şube Müdürlüğü, Müzeler Şube Müdürlüğü, Yaşlı Hizmetleri Şube Müdürlüğü bağlı bulunan şube müdürlükleridir (samsun.bel.tr).

Samsun Büyükşehir Belediyesi kentte yaşayan yerel halka sosyal alanda çeşitli hizmetler sunmakta ve bu hizmetlerin bazılarını sosyal sorumluluk projeleri adı altında yürütmektedir. Bu projelerden, 600 Bakıma Muhtaç Yaşlıya Evinde Bakım Hizmeti Verilecek, Yeni Huzurevi Projesi, Mezarlıklar Şube Müdürlüğü Kıranköy Hizmet Binası, Kökçüoğlu Mahallesi Sosyal Hizmet Binası Projesi, Güçten Düşmüş Sahipsiz Hayvan Bakım Merkezi Projesi, Mavi Işıklar Eğitim, Dinlenme, Rehabilitasyon Merkezi ve Kampı tamamlanan projeler arasındadır. Çocuk Köyü, Kültür Evleri Sitesi devam etmekte olan projeler arasında, 200 Yataklı Bakım Merkezi Projesi ve Yaşadığı Yerde Yaşlılarımıza Bakım Hizmeti ise hazırlık aşaması projelerdendir (samsun.bel.tr). Yaşlılara, gençlere, çocuklara yönelik yapılan sosyal hizmetlerle ilgili olarak Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı’nda gerçekleştirdiğimiz mülakatta³ büyükşehir belediyesinin sosyal hizmetlerine ilişkin faaliyetleri üzerine konuşulmuştur. Büyükşehir belediyesi bünyesinde yaşlılara yönelik olarak yaşlı hizmet merkezi bulunmaktadır. Bu birim bakıma muhtaç kimselere banyo, ev temizliği başta olmak üzere çeşitli temizlik hizmetleri sunmaktadır. Kişiler söz konusu hizmetlerden yararlanabilmek için bireysel olarak başvurabildikleri gibi, yakınları tarafından yapılan başvurular aracılığıyla da bu hizmetlerden yararlandırılabilirler. Belediyenin gençlere yönelik olarak, gençlik merkezleri bulunmaktadır. Samsun Büyükşehir Belediyesinde kurulan Paşa Konağı Aile Danışma Merkezi ise çocuklara ilişkin kültürel ve sosyal faaliyetler yürütmektedir. Engellilere yönelik olarak da proje kapsamında çeşitli çalışmalar mevcuttur. Mavi Işıklar Eğitim, Dinlenme, Rehabilitasyon Merkezi ve Kampı, Samsun’u Göremeyen Kalmasını Projesi bunlardan bazılarıdır.

---

³ 9 Temmuz 2015 tarihinde, Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı’nda derinlemesine mülakat yapılmıştır.

Büyükşehir Belediyesi kapsamında planlanan sosyal hizmetler, ihale usulü gereklerine göre sunulmaktadır. Yani hizmetler Büyükşehir Belediyesi personeli ile değil de ihaleyi kazanan şirket personeli aracılığıyla yürütülmektedir. Bazı sosyal sorumluluk projeleri ise gönüllü bireyler ve sivil toplum kuruluşlarının katkılarıyla ilerlemektedir. Büyükşehir Belediyesi ayrıca ilçe belediyeleri tarafından yürütülen sosyal hizmetleri takip ederek, yardıma muhtaç kişilerin yaptığı başvurular paralelinde, bu kimseleri kendilerine en yakın ilçe belediyelerine yönlendirmektedir.

Sonuç

Neo-liberal politikalar ve küreselleşme süreciyle birlikte kamu yönetimi alanında üretilen hizmetlerin kapsam ve niteliklerinde değişiklikler meydana gelmiştir. Söz konusu değişimin yerel alandaki yansıması sosyal belediyecilik kavramını karşımıza çıkarmaktadır.

Türkiye’de neo-liberal politikalar eşliğinde kılık değiştiren sosyal belediyecilik kavramı, öncelikle 1970’lerde ortaya çıkan ve kısa süreli uygulanan toplumcu belediyecilik kavramının gözden geçirilmesiyle anlamlı olacaktır. Toplumcu belediyecilik kısaca insanı ve doğayı koruyarak kamu hizmetlerini geliştirmeyi ve kent içinde yoksulluğu tamamen ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. 1980’lerde gündeme oturan sosyal belediyecilik ise merkezi yönetimin yeni liberal uygulamalarının yerele yansıtılarak yeniden üretilmesi konusunda bir araç niteliği taşımaktadır. Çünkü Türkiye gibi “gelişme sürecinde” şeklinde tanımlanan coğrafyalarda yerel yönetimler özerk bir aktör olmaktan ziyade, merkezi hükümetin takip ettiği ideolojinin yereldeki temsilcilerini ifade etmektedir.

Samsun Büyükşehir Belediyesi, sosyal hizmetler bağlamında değerlendirildiğinde, belediye sınırlarında yaşayan yaşlılara, gençlere, çocuklara, engellilere ve diğer dezavantajlı gruplara yönelik çeşitli plan, faaliyet ve projelerin yürürlüğe konulduğu ve söz konusu hizmetlerin, büyükşehir belediyesi bünyesinde yer alan Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı ve bağlı bulunan şube müdürlükleri aracılığıyla planlandığı görülmektedir. Samsun ilindeki sosyal hizmet faaliyetleri toplumcu belediyecilik ve sosyal belediyecilik açısından değerlendirildiğinde ise gerek hizmetlerin içerik ve niteliği, gerekse de sunum şekli bakımından merkezi hükümetin izini sürdüğü liberal ideolojinin bir yansıması olduğu dikkat çekmektedir. Bu kapsamda

Büyükşehir Belediyesi, aynı küçük ve kısıtlı devlet prensibinde olduğu gibi, hizmetlerin sunumunda yereldeki özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının senkronizasyonunu sağlayan “koordine edici” işleviyle kendini göstermektedir.

Samsun özelinde ortaya çıkan tablo, Türkiye’de 1980’ler itibariyle gündeme gelen yeni belediye anlayışının üreten, kaynak yaratan ve kar yerine kamu yararını amaç edinen bir yerel yönetim anlayışından ziyade, liberal politikaların yeniden üretimine hizmet eden ve yereldeki problemlerin kökten çözümü konusunda faaliyet göstermek yerine bu problemlere geçici çözümler üretmeye yönelik hareket eden yapısını yansıtmaması bakımından önem taşımaktadır.

- ÖZTÜRK, Hasret & GÜL, Hüseyin, “Sosyal Belediyecilik Sosyal Haklar ve Sosyal Devlete Bir Alternatif Mi?”, Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu IV, İstanbul, 18-19 Ekim 2012, ss. 377-392. <http://www.sosyalhaklar.net/2012/Bildiriler/2012%20bildiri%20kitabi.pdf> (Erişim: 08.07.2015).
- ŞENKAL, A., SARIPEK, D. B. (2007). Avrupa Birliği'nin Karşılaştırmalı Refah Devlet Modelleri ve Sosyal Politikada Devletin Değişen Rolü, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (14) 2007/2: 146-175.
- TOPRAK, Z. (2010). Yerel Yönetimler, Birleşik Matbaacılık, İzmir.
- Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE), Kamu Yönetimi Araştırması, *Yerel Yönetimler Araştırma Grubu Raporu*, Ankara, 1992.
- Yerel Yönetim Araştırma Yardım ve Eğitim Derneği (YAYED), *Piyasaya Karşı Halkı Korumak için Toplumcu Belediye*, Ankara: Memleket Yayınları, 2014
- <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21693.pdf>, (Erişim: 07.07.2015)
- http://samsun.gov.tr/yonetim/resimler/samsun_sehri/samsun_buyuksehir_nufus_2014.pdf, (Erişim: 07.07.2015)
- <http://www.samsun.bel.tr/hizmet-birim-detay.asp?SayfaAltCatId=23> (Erişim: 07.07.2015)
- <http://www.samsun.bel.tr/projeler.asp> (Erişim: 01.07.2015)

***